

**PRŮVODCE MOZKEM
NEUROANATOMIE**

Kniha byla vydána za laskavé podpory společností:

MUDr. Robert Bartoš, Ph.D.,
Dr. Ingrid J. Concepción S.,
MUDr. Veronika Němcová, CSc.,
a kolektiv

PRŮVODCE MOZKEM NEUROANATOMIE

Pro neurology, neurochirurgy
a pro studium anatomie
na lékařských fakultách

Dráhy mozkové hemisféry a jejich význam
pro operace gliomů insuly
a hippocampu

DŮLEŽITÉ UPOZORNĚNÍ

Autoři i nakladatel vynaložili velkou péči a úsilí, aby všechny informace v knize obsažené týkající se dávkování léků a forem jejich aplikace odpovídaly stavu vědy v okamžiku vydání. Nakladatel však za údaje o použití léků, zejména o jejich indikacích, kontraindikacích, dávkování a aplikačních formách, nenese žádnou odpovědnost, a vylučuje proto jakékoli přímé či nepřímé nároky na úhradu eventuálních škod, které by v souvislosti s aplikací uvedených léků vznikly. Každý uživatel je povinen důsledně se řídit informacemi výrobců léčiv, zejména informací přiloženou ke každému balení léku, který chce aplikovat.

Ochranné obchodní známky (chráněné názvy) léků ani dalších výrobků nejsou v knize zvlášť zdůrazňovány. Z absence označení ochranné známky proto nelze vyvozovat, že v konkrétním případě jde o název nechráněný.

Toto dílo, včetně všech svých částí, je zákonem chráněno. Každé jeho užití mimo úzké hranice zákona je nepřípustné a je trestné. To se týká zejména reprodukování či rozšiřování jakýmkoli způsobem (včetně mechanického, fotografického či elektronického), ale také ukládání v elektronické formě pro účely rešeršní i jiné. K jakémukoli využití díla je proto nutný písemný souhlas nakladatele, který také stanoví přesné podmínky využití díla. Písemný souhlas je nutný i pro případy, ve kterých může být udělen bezplatně.

© Robert Bartoš, Ingrid J. Concepción S., Veronika Němcová, 2020

© Maxdorf, 2020

Illustrations © Maxdorf, 2020

Cover layout © Maxdorf, 2020

Cover photo © iStockphoto.com / solarseven

Vydal Maxdorf s. r. o., nakladatelství odborné literatury, Na Šejdru 247/6a, 142 00 Praha 4

e-mail: info@maxdorf.cz, internet: www.maxdorf.cz

Jessenius® je chráněná značka [No. 267113] označující publikace určené odborné zdravotnické veřejnosti

Odpovědný redaktor: **Mgr. Zuzana Samohylová**

Ilustrace: **Ing. Jaroslav Nachtigall, Ph.D.**

Ilustrace schémat: **MUDr. Alena Sejkorová, Monika Němcová, MUC. Martin Němec**

Sazba: **Blanka Filounková**

Tisk: Books Print s.r.o.

Printed in the Czech Republic

ISBN 978-80-7345-656-6

HLAVNÍ AUTOŘI

- **MUDr. Robert Bartoš, Ph.D.**, Neurochirurgická klinika Masarykovy nemocnice Ústí nad Labem, o.z.
- **Dr. Ingrid J. Concepción S.**, Neurosurgeon from Panama. Complejo Hospitalario Metropolitano Dr. Arnulfo Arias Madrid
- **MUDr. Veronika Němcová, CSc.**, Anatomický ústav 1. LF UK, Praha

SPOLUAUTOŘI

- **Doc. MUDr. Aleš Hejčl, Ph.D.**, Neurochirurgická klinika Masarykovy nemocnice Ústí nad Labem, o.z.; Mezinárodní centrum klinického výzkumu FN u Svaté Anny, Brno; Ústav experimentální medicíny AV ČR, Praha
- **MUDr. Alberto Malucelli**, Neurochirurgická klinika Masarykovy nemocnice Ústí nad Labem, o.z.
- **Prof. MUDr. Martin Sameš, CSc.**, Neurochirurgická klinika Masarykovy nemocnice Ústí nad Labem, o.z.

RECENZENTI

- **Doc. MUDr. Miroslav Vaverka, CSc.**, Neurochirurgická klinika FN Olomouc
- **MUDr. Jan Klener**, Neurochirurgické oddělení, Nemocnice Na Homolce, Praha

*„...má spoustu mezer a spousta informací je pochybných
nebo přinejmenším hodně nepřesných...“*

(Douglas Adams – The Hitchhiker's Guide to the Galaxy, 1980)

PROHLÁŠENÍ AUTORŮ

Veškerá disekční práce je prací autorů, kteří tímto děkují Anatomickému ústavu 1. LF UK v Praze za vytvoření laboratorního zázemí. Zobrazení drah konkrétních pacientů pomocí DTI a obrázky z neurochirurgických operací a klinických případů představují výlučně vlastní práci autorů na Neurochirurgické klinice v Masarykově nemocnici v Ústí nad Labem. Disekční manuál a popis chirurgických postupů jsou originálními texty prvního autora. Některé uvedené myšlenky již byly publikovány v časopise Česká s slovenská neurologie a neurochirurgie jako články prvního autora (Robert Bartoš), čerpání z těchto článků v naší knize je se svolením vedoucího redaktora prof. MUDr. Romana Herziga, Ph.D. Děkujeme MUDr. Dušanu Ospalíkovi za pomoc s přípravou grafické dokumentace, MUDr. Aleně Sejkorové za kresby. Děkujeme také Priv.-Doz. Dr. med. Amíru Zolalovi za zavedení metodiky vyšetření traktografiemi (DTI) na naše pracoviště v roce 2007.

RECENZNÍ POSUDKY

Autorovi a jeho kolektivu se podařilo výjimečně skloubit současné poznatky získané funkčním zobrazením mozku a zkušenostmi z „awake“ kraniotomií s anatomickým substrátem. Jedná se tak trochu o návrat ke kořenům. S anatomii mozku a jeho dráhami se totiž seznámí adept neurochirurgie paradoxně již v prvním roce pregraduálního studia, ale k samostatné práci se pak dostane až po dalších sedmi letech postgraduální přípravy. Z osobní zkušenosti pak vím, že disekce bílé hmoty na v práci popsaně připraveném mozku je mimořádným zážitkem i pro zkušeného neurochirurga.

Mahmut Gazi Yaşargil, uznávaný zakladatel moderní neurochirurgie, dokonce strávil v anatomické laboratoři více než rok přípravou na vlastní neurochirurgickou kariéru. Bartošův manuál tak dovoluje suplovat teoreticky i prakticky tyto zkušenosti. Podrobně popsaná postupná disekce bílé hmoty s korespondujícími obrazy funkční magnetické rezonance, doplněná snímky z operačního mikroskopu, se stručně popsanou klinikou a předoperačním a pooperačním MR zobrazením pak vytvářejí jedinečný komplexní celek.

Autoři s patřičným nadhledem navazují i na starší podrobné anatomické poznatky aplikací současných znalostí o funkcích jednotlivých částí mozku a jeho drah. Přestože lidský mozek je stále zahalen řadou tajemství, mozaika poznání je doplněna o další kamínky a závěrečný obraz se počíná rýsovat.

Operace insulárních gliomů a mediotemporálních částí mozku patří mezi nejobtížnější kapitoly neurochirurgie a manuál poslouží v plánování operačního přístupu a jednotlivých operačních kroků jak začátečníkům, tak i zkušeným neurochirurgům a neměl by chybět v žádné příruční knihovně.

Autorům přináleží hold a dík za odvedenou práci. Léčba gliomů je týmová spolupráce, ale prvním krokem je stále maximální bezpečná cytoredukce, provedená neurochirurgem, a v tomto ohledu přináší Bartošův manuál dokonalý návod.

Doc. MUDr. Miroslav Vaverka, CSc.

Anatomie je základem každého chirurgického oboru. Bez podrobné znalosti neuroanatomie se lze jistě stát slavným neurochirurgem, nikoli však dobrým. Povědomí o detailní struktuře a funkci nervového systému lze dnes načerpat z nepřehledného množství zdrojů. Mezi obzvláště cenné patří anatomické studie vedené praktikujícími neurochirurgy, protože jen na základě vlastní operační zkušenosti je možné vystihnout detaily hrající klíčovou roli při intraoperačním rozhodování.

Neurochirurgicko-neuroanatomický autorský kolektiv předkládá práci cennou jednak jako zdroj teoretického studia, jednak jako návod k vlastní praktické neuroanatomické práci. Hlavní autor Dr. Bartoš je zkušený neurochirurg, věnující se systematicky a dlouhodobě operativě intraaxiálních mozkových nádorů – tedy oblasti neurochirurgie někdy mylně podceňované, přestože se jedná o nejryzejší neurochirurgii, zabývající se vlastní mozkovou hmotou. Na rozdíl například od chirurgie spodiny lebeční, kde je operační pole plně často relativně snadno identifikovatelných anatomických struktur, probíhá operace intraaxiálních nádorů v do jisté míry amorfní mozkové tkáni, kde přesná orientace může být do značné míry obtížná. Právě z tohoto důvodu se v této oblasti uplatňuje pestrá škála pomocných metod jak morfologických – neuronavigace, peroperační sonografie, fluorescence –, tak funkčních – BOLD a DTI, funkční neuronavigace, elektrofyziologické metody vč. brain mappingu a subkortikální stimulace, awake operace. Přes dostupnost všech těchto high-tech technologií a postupů zůstává detailní anatomická znalost a vlastní zkušenost preparace mozkových drah a dalších anatomických struktur, která kontinuálně utváří a zdokonaluje vlastní prostorovou anatomickou představivost, tím nejdůležitějším faktorem pro dobré operační výsledky.

Publikace je vhodně rozdělena do několika částí – po stručném přehledu vybraných mozkových drah následuje podrobný návod disekce drah s jejich přiměřeně podrobným anatomickým popisem s důrazem na neurochirurgicky významné struktury. Dle mého názoru nejcennější část práce se věnuje operačním přístupům a operační technice u komplexních intraaxiálních tumorů, která odráží precizní a systematický přístup autora k této problematice, jeho dlouhodobé mikroneurochirurgické zkušenosti a výborné a skvěle dokumentované operační výsledky. Právě detailní anatomická znalost, aplikovaná na základě rozsáhlých operačních zkušeností, je nenahraditelná – zdůrazní důležité, často nenápadné orientační body; upozorní na skrytá nebezpečí; nabídne ve vhodnou chvíli použití pomocných technik a technologií atd. Poslední část popisuje podrobněji anatomicko-funkční vztahy a umožňuje se ponořit hlouběji do fascinujícího milieu lidského mozku.

Průvodce mozkiem je povedené a hodnotné dílo, ze kterého mohou načerpat mnoho užitečného, jak začínající i zkušení neurochirurgové, tak další zájemci o podrobné studium neuroanatomie.

MUDr. Jan Klener

PODĚKOVÁNÍ

Děkujeme všem lékařům neurologie, radiologie, neuroanesteziologie, radioterapeutům, onkologům, rehabilitačním a dalším lékařům pečujícím o naše pacienty s mozkovými gliomy.

*Těž děkujeme v neposlední řadě **zdravotním sestřám a sanitářům**, kteří o tyto pacienty s těžkým onemocněním pečují a dávají jim naději.*

Tato kniha je věnována jak studentům medicíny, tak i odborné neurochirurgické společnosti. Znalost anatomie je předpokladem dalšího studia medicíny a pochopení funkce lidského těla a mysli. I hotový lékař se ke studiu anatomie rád vrací. Pro neurochirurga je znalost anatomie spolu se správnou indikací, pečlivou mikrotechnikou, intraoperativní monitorací a pooperační péčí jedním ze zásadních předpokladů úspěšné operativy. Rozhodli jsme se zpracovat anatomii drah mozku z nezvyklého pohledu. Tento pohled je však významný pro operátora, který se blíží k cílové struktuře z povrchu hemisféry. Před operací můžeme polohu důležitých mozkových drah určit pomocí traktografie (DTI – diffusion tensor imaging) a toto vyšetření implementovat do neuronavigace. Během operace mohou být některé dráhy lokalizovány pomocí elektrické subkortikální stimulace a integrity motorické a senzitivní dráhy lze sledovat pomocí evokovaných potenciálů. Znalost 3D anatomie drah bílé hmoty však umocní představu neurochirurga a může vést k jeho větší jistotě během operace. Meritem publikace je detailní manuál postupu laboratorní práce doplněný traktografickým zobrazením drah. Manuál disekce doplňujeme ilustrativními kazuistikami a detaily operací tumorů insuly a hippocampu, tak jak jsme je během naší práce zachytili. Věříme, že publikace může pomoci neurochirurgům k lepšímu porozumění anatomii mozku, která je pro dobrý výsledek operace tak důležitá. V druhém oddíle knihy, kdy již bude čtenář mít anatomickou představu, pak popisujeme anatomii a funkční význam preparovaných drah a také insuly a amygdalohipokampálního komplexu. V případě zájmu o tuto publikaci plánujeme doplnit část 2 – dráhy mozkového kmene a mozečku.

Vztah k neuroanatomii v nás probudil náš učitel profesor Pavel Petrovický (1937–2019).

K vlastní laboratorní práci nás inspiroval profesor Uğur Türe (Istanbul, Turecko) a doktor Niklaus Krayenbühl (Zürich, Švýcarsko). Tito neurochirurgové pod přímým vlivem zakladatele mikroneurochirurgie profesora M. G. Yaşargila kladou absolutní důraz na znalost anatomie mozku. Všem těmto jmenovaným patří náš velký dík a respekt. Stále platí a bude platit Yaşargilova morální kompozice úspěšné léčby neurochirurgických pacientů: znalost – dovednost – trpělivost – úsudek – pokora.

S hlubokou úctou a pokorou děkujeme zemřelým dárcům za poskytnutí svých těl (mozků) k anatomickým účelům.

„Pokora srdce nežadá, aby ses pokořoval, ale aby ses otevřel.

Právě ona je klíčem ke změně. Teprve potom můžeš dávat a přijímat.“

*Antoine de Saint-Exupéry
francouzský letec a spisovatel 1900–1944*

v Ústí nad Labem/Praze
2018–2019

*Robert Bartoš, Martin Sameš,
Veronika Němcová*

OBSAH

Prohlášení autorů	7
Recenzní posudky	8
Poděkování	10
1 Přehled drah laterálního aspektu hemisféry	15
<i>Robert Bartoš, Veronika Němcová</i>	
2 Manuál vlastní preparace	18
<i>Robert Bartoš, Aleš Hejčl, Alberto Malucelli</i>	
2.1 Operkula, fissura cerebri lateralis (Sylviova rýha), insula, arteria cerebri media a odstup laterálních lentikulostriatálních perforátorů	20
2.2 Capsula extrema, fasciculus longitudinalis superior (resp. fasciculus arcuatus), claustrum, capsula externa	25
2.3 Fasciculus fronto-occipitalis inferior, fasciculus uncinatus, putamen, globus pallidus, laterální lentikulostriatální perforátory v putamen, commissura anterior, Flechsigova-Meyerova klička	28
2.4 Capsula interna, nucleus caudatus, thalamus, tractus opticus, tractus geniculocalcarinus, fasciculus longitudinalis inferior, postranní komora	32
2.5 Bazální aspekt hemisféry a mediotemporální oblast	35
3 Přístupy při resekcích intrinsických nádorů v oblasti insuly a hippocampu	40
<i>Robert Bartoš, Martin Sameš</i>	
3.1 Transsylvijský přístup ke gliomům insuly	40
3.2 Přední transsylvijský přístup s anteromediální temporální lobektomií	48
3.3 Paramediální supracerebelární transtentoriální přístup	54
3.4 Resekce komplexních insulo-operkulárních (3B), insulo-temporopólních/ frontobazálních (5A) a insulo-hippocampálních (5B) gliomů	59
4 Stručný popis drah uvnitř hemisféry, vhodný pro začínajícího stopaře	72
<i>Veronika Němcová, Robert Bartoš</i>	
4.1 Dráhy uvnitř hemisféry	72
4.2 Limbický systém a jeho spoje	102
4.3 Čichová dráha a její spoje k limbickému systému	139

Literatura	142
Vzpomínka na pana profesora Pavla Petrovického.	145
Přehled použitých zkratk	148
PŘÍLOHA.	149
<i>Ingrid J. Concepción S. (překlad Robert Bartoš, Veronika Němcová)</i>	
PREPARACE BÍLÉ HMOTY. LATERÁLNÍ STRANA HEMISFÉRY. Pravá hemisféra – 2020.	151
PREPARACE BÍLÉ HMOTY. LATERÁLNÍ STRANA HEMISFÉRY. Levá hemisféra – 2019	185
Rejstřík	215

---

1 PŘEHLED DRAH LATERÁLNÍHO ASPEKTU HEMISFÉRY

Robert Bartoš, Veronika Němcová

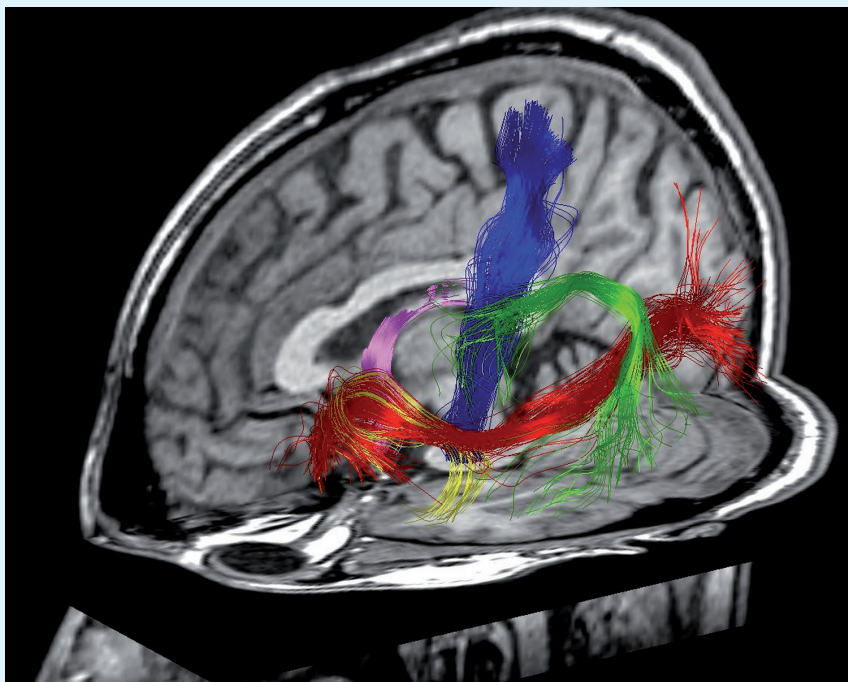
Dráhy mozkové hemisféry dělíme na **asociační** – spojující jednotlivé části hemisféry, **komisurální** – spojující identické oblasti obou hemisfér a **projekční** (descendentní a ascendentní) – spojující oddíly nervového systému v kranio-kaudálním/kaudokraniálním směru nebo zajišťující hierarchickou projekci podkorovou do neokortexu a zpět (zraková dráha, striatokortikální spoje).

Asociační dráhy dále dělíme na **krátká** a **středně dlouhá** arkuátní vlákna (fibrae arcuatae cerebri), spojující sousední gyri („U-vlákna“) v rámci jednotlivých i sousedících laloků mozku.

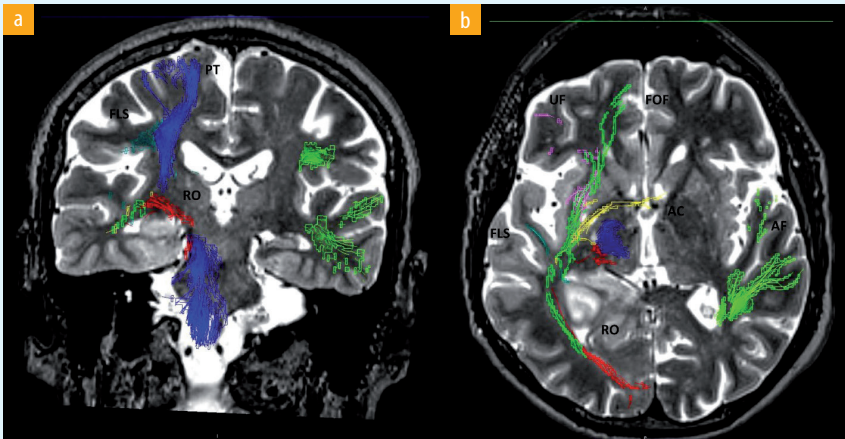
Dlouhá asociační vlákna se seskupují do svazků a spojují vzdálenější oblasti různých mozkových laloků. Mezi největší svazky patří **fasciculus longitudinalis superior** (či jeho část **fasciculus arcuatus**), **fasciculus longitudinalis inferior**, **fasciculus fronto-occipitalis superior et inferior**, **fasciculus uncinatus** a **fasciculus cinguli (cingulum)**.

Některé dráhy se sdružují **do okruhů drah**, jmenujme například Papežův okruh (cingulum – hippocampus – fornix – hypothalamus – anteriorní jádra thalamu – zpět cingulum) nebo okruhy bazálních ganglií (kortex – striatum – pallidum internum – thalamus – kortex, resp. kortex – striatum – pallidum externum – ncl. subthalamicus – pallidum internum – thalamus – kortex). Nejmohutnější komisurální drahou je **corpus callosum**. Mezi další patří **commissura anterior**, **commissura posterior** a **commissura fornix (hippocampi)**. Významnými projekčními drahami jsou dráhy běžící v **capsula interna**, **claustrókortikální spoje** a **geniculocalcarinní trakt (Gratioletův svazek)**.

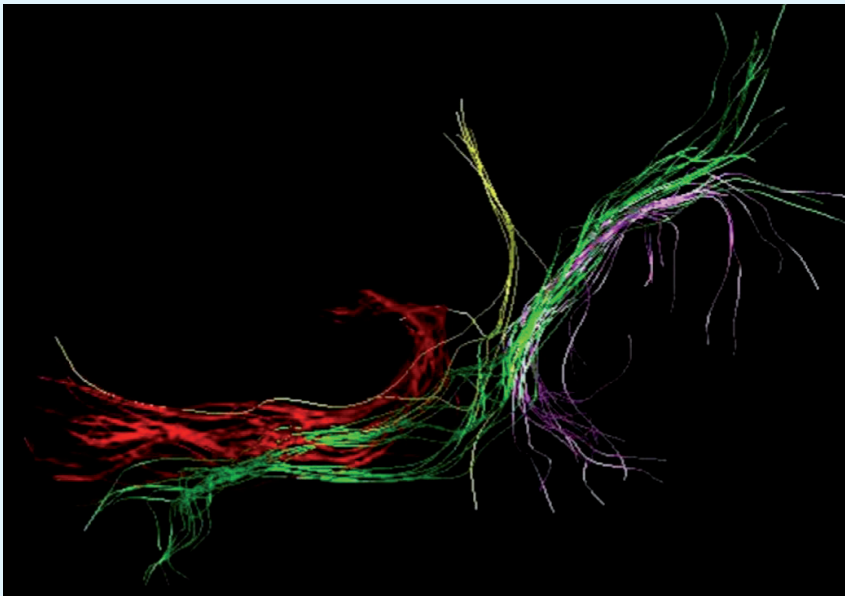
Zobrazení drah pomocí magnetické rezonance (DTI) ilustrují obrázky 1.1–1.3.

Obr. 1.1 MR DTI zobrazení mozkových drah levé hemisféry; modře: tractus corticospinalis, červeně: fasciculus fronto-occipitalis inferior, žlutě: fasciculus uncinatus, zeleně: fasciculus arcuatus – část fasciculus longitudinalis superior, fialově: fornix

Obr. 1.2 DTI zobrazení drah tzv. temporálního kmene; a) koronární řez, b) axiální řez; zeleně: fasciculus arcuatus – levá hemisféra, fialově: fasciculus uncinatus, zeleně: fasciculus fronto-occipitalis inferior – pravá hemisféra, žlutě: commissura anterior, červeně: optická radiace) a mohutný svazek projekční kortikospinální dráhy – mimo temporální kmen (modře)

Obr. 1.3 Zadopřední orientace promítnutá do sagitální roviny – extrahované DTI zobrazení drah temporálního kmene pravé hemisféry; červeně: optická radiace, zeleně: fasciculus fronto-occipitalis inferior, žlutě: commissura anterior, fialově: fasciculus uncinatus

---

2 MANUÁL VLASTNÍ PREPARACE

Robert Bartoš, Aleš Hejčí, Alberto Malucelli

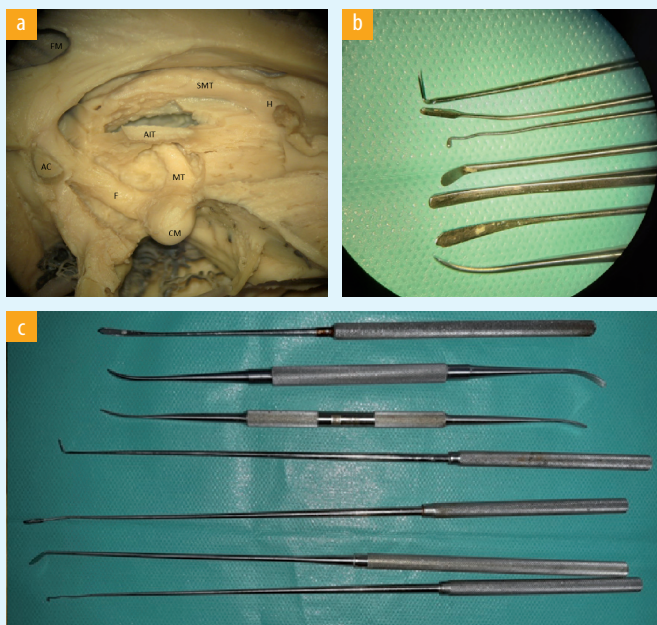
„Podle zákona je hledání Konečné pravdy nezczitelnou výsadou pracujících v oboru myšlení. Jestli ji nějaký zatracenej stroj jen tak jednoduše najde – a my budeme na dlažbě, co?“

*Majikthise, přednosta Odborového svazu
filosofů, mudrců, osvícenců a dalších myslících osob
(Douglas Adams – The Hitchhiker’s Guide to the Galaxy, 1980)*

Pro disekci drah mozku připravíme mozek dle práce profesora Josefa Klinglera (1888–1963), který zavedl tuto techniku na anatomickém pracovišti v Basileji. Po odběru mozku ho zavěsíme za arteria basilaris do uzavřené nádoby s 10% formolem, fixace trvá 1–2 měsíce. Poté mozek řezem v oblasti corpus callosum rozdělujeme na obě hemisféry a za použití laboratorního mikroskopu odstraníme piu mater, arachnoideu a cévy na konvexitě obou hemisfér. Poté mozek důkladně oplachujeme tekoucí vodou a na 1–2 týdny zmrazíme na teplotu –10 až –15 °C. Před disekcí je mozek opět rozmrazen vložením do vlažné vody na 24 hodin a následně osušen. Samotná preparace je prováděna pod zvětšením laboratorního mikroskopu, ostré řezy se provádí pomocí skalpelů a preparace jemných svazků vláken kovovými disektory různých tvarů a velikostí, původně v literatuře doporučované dřevěné disektory se nám příliš neosvědčily, lze je použít spíše pro hrubší odstranění mozkové tkáně operkul hemisféry (obr. 2.1). Pro preparaci jemných svazků, např. tractus mamillo-thalamicus nebo commissura anterior, jsou bezpodmínečně nezbytné kovové disektory (obr. 2.2). Během preparace průběžně vlhčíme preparát vodou, pro odstraňování vody a detritu tkáně používáme aktivní odsávání.

Obr. 2.1 Instrumentárium včetně dřevěných spatul a odsávání

Obr. 2.2 Příklad disekce malých svazků; a) fornix a tr. mamillo-thalamicus vpravo, b+c) pomocí jemných kovových disektorů různých tvarů a ostrosti

2.1 Operkula, fissura cerebri lateralis (Sylviova rýha), insula, arteria cerebri media a odstup laterálních lentikulostriatálních perforátorů

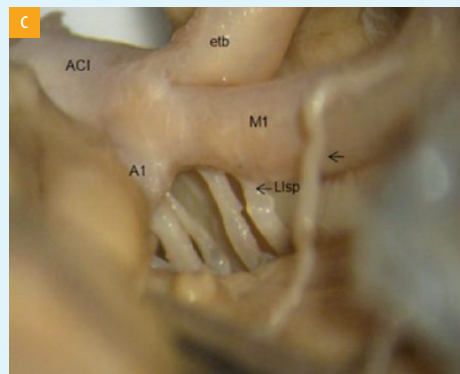
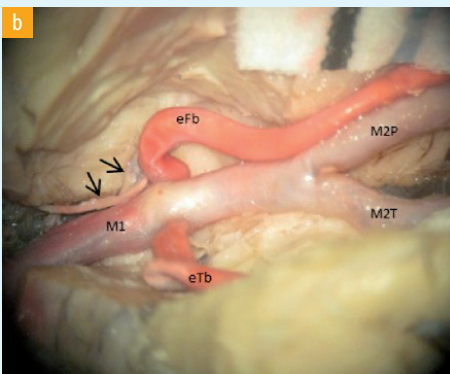
Během odstraňování arachnoidey se můžeme na některé z hemisfér soustředit i na disekci komplexního větvení arteria cerebri media (MCA) a v oblasti sfenoidální části Sylviovy rýhy (SyF) na úsek M1 a bifurkaci arteria cerebri media (obr. 2.3). Důležité je si povšimnout eventuálních varietních odstupů větví z M1 úseku. Časně může odstupovat temporální (v 10 % dle Yaşargila) i frontální (v 8 % dle Yaşargila) větev MCA, na obrázku 2.3b je vzácná varieta přítomnosti jak časné temporální, tak i časné frontální větve (ve 2 % dle Yaşargila, „vzácně“ dle Rhotona). Rhoton variety pozoroval častěji, Marinković et al. popisují též vyšší frekvenci varietních odstupů: temporopoplární arterie ve 41 %, parahippocampální arterie v 18,2 % a laterální orbitofrontální arterie ve 12 %.

Výskyt časné větve může imitovat „falešnou bifurkaci“ MCA s mylným podceněním lokalizace odstupu laterální skupiny lentikulostriatálních perforátorů k zadní části vnitřní kapsuly. Perforující arterie (laterální lentikulostriatální perforátory) odstupují z M1 a M1/2 ve třech skupinách (mediální, střední a laterální), důležité je odlišení perforujících arterií od drobných kortikálních větévek (obr. 2.3c). Perforující větévky odstupují z kmene M1 buď jednotlivě, či formou společného dále se větvícího trunku (obr. 2.4), distálně může jejich odstup zasahovat až do oblastí proximálních částí M2, mohou také odstupovat z časné frontální či temporální, unkální nebo parahippocampální arterie.

Po eventuální disekci tepenného řečiště a odstranění arachnoidey včetně cév a pia mater z celého laterálního aspektu hemisféry začínáme preparaci arkuálních vláken odstraňováním šedé hmoty v oblasti gyrus frontalis inferior, identifikujeme pars orbitalis, triangularis a opercularis. Pozorujeme anteriorní horizontální a ascendentní větévky (rami) SyF. **Přední sylvijský bod** leží pod pars triangularis a je styčným bodem ramus horizontalis anterior, ramus ascendens anterior a ramus posterior SyF. Pars triangularis má tvar „V“, je ohraničen horizontální a anteriorní ascendentní větévkou SyF. Pars opercularis má tvar „U“, vzadu je ohraničen ramus subcentralis anterior SyF. Dále pokračujeme v dolní části precentrálního, postcentrálního gyru a v horní polovině supramarginálního gyru až ke konci ramus posterior. Zde si všimněme zadního sylvijského bodu v místě odstupu ramus ascendens posterior SyF. Poté obdobně preparujeme gyrus temporalis superior, gyrus angularis a dolní polovinu gyrus supramarginalis až obě části preparace spojíme (obr. 2.5).

Možný je i postup opačný, se započítím disekce v oblasti horního temporálního sulku.

Zde si připomeňme anatomii „střechy“ (horní plochy) temporálního laloku skryté v SyF (obr. 2.6) – odpředu pozorujeme planum polare, dále transverzální temporální gyry, z nichž nejdelší je Heschlův gyrus (BA 41), a vzadu je planum temporale (BA 22), které je klasickým anatomickým ekvivalentem Wernickovy

Obr. 2.3 a) Větvení MCA levé hemisféry, po ostrém odstranění frontálního, parietálního a temporálního operkula, tortuozity jsou dány vinutím operkulárních větví MCA, b) úsek M1–M1/2 vlevo, šipky odstup mediální a střední skupiny perforátorů z časné frontální větve MCA (eFb), eTb – časná temporální větev MCA, M1 – M1 úsek MCA, M2P a M2T – parietální a temporální větev M2 odstupující z „pravé bifurkace“, c) jednotlivě odstupující perforující arterie (laterální lentikulostriatální perforátory – šipka Llsp) na MCA vpravo, šipka – větévka pro orbitofrontální kortex, A1 – a. cerebri anterior, ACI – a. carotis interna, etb – časná temporální větev MCA odstupující prakticky z „bifurkace“ ACI